

Үс ини биилэр

Николай Гаврилович Золотарев – Николай Якутский

Былыр, өбүгэлэрбит өбүгэлэрэ үөскээн сылдыбыт үйэлэригэр, оҕонньордоох эмээхсин ыал буолан олорбуттара эбитэ үһү. Кинилэр төһө да күнүһүн олорбокко, түүнүн утуйбакка үлэлээбиттэрин да иһин улахан баайы байбатахтар, айахтарын эрэ иитинэн олорбуттар. Күн сиригэр олорон кубулуйбуттара эрэ - үс уоллаахтара. Улахан уоллара саас от-мас тыллыыта, сир кырса көбүрүүтэ төрөөбүт. Кини кыра саагыттан сыыска-буорга булкуллара, оту-маһы үүннэрэринэн дьарыктанара. Кини оннук оңорботобуна, аһаабыт аһа ас буолбата, олорбут олоҕо олох буолбатын курдуга. Орто уоллара саңа хаамыабыттан, киһини кытта кэпсэтэ үөрэниэбиттэн быһабынан маһы кыһарын, өтүөнэн тимири чапчыйарын таптыыра. Онтон улаатан истэбин ахсын ордук таптаан, тартаран, маһынан тугу баҕарар оңорор, тимиринэн тугу баҕарар уһанар идэлэммитэ. Оттон кыра ылгын уоллара, аҕалаах ийэтигэр олус атаахтаан иитиллибитэ, мэлдьи бэлэми аһыра-таңнара, дьонугар тугунан да көмөлөһүөн, үлэлиэн баҕарбат, сүрүбэ суох буола улааппыта.

Биирдэ оҕонньор эмээхсинигэр эппитэ:

- Уолаттарбыт улааттылар, эн бигикки кырыдыбыт, үлэни-хамнаһы кыайбат буоллубут, уолаттарбытыттан ыйытыах, кинилэр бигигини, ийэлээх-аҕаларын туох идэлэринэн дьарыктанан иитиэх-көрүөх дьонноруй? – диэн.

- Сөпкө эттэбиң буолуо! – диэн эмээхсин оҕонньорун этиитин сөбүлээбит.

Оҕонньордоох эмээхсин уолаттарын, үс инибиилэри ыңыртаан ылбыттар. Уонна аҕалара оҕонньор эппит:

- Дьэ, сэгэртэйдэриэм, көрөргүт курдук, биһиги кырдыан буорайдыбыт, киһи аатыттан ааһан эрэбит. Баччааңна диэри эһигини көрөн-харайан, аһатан-таңыннаран киһи-хара оңортоотубут. Мантах антах биһигини аны эһиги иитиэх-аһатыах тустааххыт. Ол туһунан, эһиги туох дииргитин истиэхпитин баҕарабыт, - диэбит.

Улахан уоллара ойон турбут, аҕалаах ийэтигэр кэлэн, кинилэр иннилэригэр сөһүргэстии түспүт:

- Иитэн-аһатан улаатыннарбыт, ийэлээх-аҕам, мин төрөөбүт төрүт буорбун, аан-ийэ дойдубун олус таптыбын! Илгэлээх ийэ буорбар бурдук ыһан, от оттоон, сүөһү иитэн эһигини аһатыам! – диир.

- Сүрэхпитин үөртүң, санаабытын манньытың, улахан оҕобут! Үүннэрэр бурдугуң өлгөм үүнүүлээх буоллун, оттуур отуң үтүө сүмэлээх, иитэр сүөһүң үгүс үүттээх буоллуннар! – диэн ийэлээх аҕата уолларын алгыылар.

Онтон оҕонньор орто уолуттан:

- Орто оџобут, эн туоххунан биһигини, ийэлээх аџаџын иитэр-аһатар санаалааххыный? – диэн ыйытар.

Орто уоллара ойон турар, аџалаах ийэтин иннигэр сiмүргэстиир:

- Таптыыр аџалаах ийэм барахсаттар! Мин туохтааџар да уһанар идэбин таптыбын, дьонцо дьиэлэрин тутуталаан, малларын оңортоон ол үлэбинэн эһигини иитэр-аһатар, көрөр-харайар санаалаахпын! – диир.

- Эн идэтиэр идэң ордук үчүгэй оңоһугунан үөртүн! Нарын тарбахтаргын дьон кыһыл көмүскэ холоотун! Үчүгэй идэбинэн биһигини мэлдьи үөрдэ сырыт! – диэн алџаабыттара.

Аны кыра, ылгын уолларыттан ыйыппыттара:

- Куччугуй оџобут, ылгын уолбут, эн тугунан биһигини, ийэлээх аџаџын иитиэм диигиний? – диэн.

Онуоха уоллара, ийэлээх аџатын иннигэр өттүк баттанан туран, сана аллайбыт:

- Эһиги, кырдыах аата, тоџо миигин төрөппүккүтүй? Төрөппүккүт да миигин мэлдьи иитиэх-аһатыах, көрүөх-харайыах уонна таңыннарыах тустааххыт! Мин ити улахан убайым курдук буорга булкуллуохпун, окко-бурдукка орооһуохпун, буор-сыыс буолуохпун баџарбаппын!... Оттон ити орто убайым курдук, күн тура-тура маһы, тимири кытта эллэһиэхпин букатын баџарбаппын! – диэбит.

Аџалаах ийэтэ атаах, сүрэџэ суох уолларыттан кэлэйэннэр киэр хайыспыттар.

Ийэлээх аџа кэлэйэр оџото- үчүгэй киһи буолбат!